

Delrapport: "Lokal Åtgärdsplan för Fämtan systemet inom Torsby kommun" år 2020

Sammanfattning

Klarälvens vattenråd har erhållit LOVA-bidrag på 220 000 kr för framtagandet av en "Lokal åtgärdsplan för Fämtansystemet, Torsby kommun" under åren 2020–2021. Länsstyrelsens Dnr 501-11088-2019

Under 2020 har vi

- Startat upp projektet tillsammans med Torsby kommun och berörda FVOF
- Inventerat lämpliga ställen för elfiske
- Inventerat trummor, dammar och kollat behov av biotopåtgärder i biflöden
- Stygruppen har besökt vattendraget vid 5 tillfällen (ej alltid tillsammans)
- Elfiskat 11 lokaler i biflöden
- Sammanställt biologiska och historiska data, domar mm i Rattsjösystemet
- Kontakt med länsstyrelsen i Dalarna har upprättats, som under 2020 har gjort fältbesök mm på Dalasidan
- Färdigställt en delrapport Rattsjösystemet för dialog med markägare och myndighet

Genomgång av projektet med uppföljning av vad vi uppnått

Mål

Projektets mål är att ta fram en lokal åtgärdsplan för Fämtansystemet i samverkan med berörda. På så sätt skapas förutsättningar för att hela systemet ska kunna uppnå god ekologisk status under nästa förvaltningscykel. *Uppföljning: Vi är på god väg med inventeringsarbetet och har gjort en preliminär del i åtgärdsplanen över Rattsjösystemet*

Syfte

Den lokala åtgärdsplanen ska sammanställa prioriterade och kostnadsberäknade åtgärder. För att kunna göra det behövs ett utökat kunskapsunderlag. Genom att i samförstånd med berörda utreda förutsättningarna för adekvata åtgärder hoppas vi kunna nå framgång i det kommande arbete som kommer att beröra kalkning, fiskpassage genom dammanläggningar och vägtrummor samt biotopåtgärder. Ett annat viktigt syfte är att lyfta Fämtan som besöksmål.

Uppföljning: Ett ökat kunskapsunderlag är framtagit med fokus på Fämtans biflöden. Information och dialog har skett med FVOF, berörd markägare Rattsjödammen, Dalarnas länsstyrelse samt Torsby kommuns ledning.

Genomförande

Klarälvens vattenråd är ansvarig för genomförandet. Projektledning sker från Torsby kommun. Norra Ny utveckling, Torsby kommun bidrar med arbetstid. Norra Ny FVOF står för lokalkunskap och medfinansierar med ideell arbetstid. Dialog med markägare, fritidshusinnehavare och länsstyrelsen kommer att ske. *Uppföljning: Projektledare utsedd, Anders Nillroth, Torsby kommun Dialog med berörda har skett.*

I projektet kommer de åtgärder som listas i VISS att gås igenom. Sammanställningen bör ge underlag för om det finns behov av en korrigerande eller kompletterande av de beting som redovisas i VISS. För att kunna göra bra bedömningar kommer ytterligare underlag behöva tas fram. Utifrån påverkananalysen ska lämpliga åtgärder föreslås. De åtgärder som bedöms möjliga att genomföra och ha god effekt kommer grovplaneras, kostnadsberäknas och presenteras i en rapport "Lokal åtgärdsplan för Fämtansystemet". Biotopåtgärder, informationssatsningar och ev. åtgärder för att underlätta vandring kommer att stå i fokus. Åtgärdsförslagen ska innefatta åtgärder i hela systemet, dvs även i de delar som inte är klassade av vattenmyndigheten.

Uppföljning: 11 elfisken har genomförts i Fämtans biflöden på Värmlandssidan.

Biotopundersökningar på vissa sträckor har skett. Trummor har inventerats. Dammar har kontrollerats och deras juridiska status har preliminärt bedömts.

Begränsning: Arbetet begränsas i ett första skede till att ta fram åtgärder inom Torsby kommun. Kontakter kommer att tas med länsstyrelse och kommun i Dalarna för att lägga grunden för ett ev. kommande arbete över hela Fämtans avrinningsområde. *Uppföljning: Kontakter med Dalarnas länsstyrelse har skett, kontaktperson finns som har varit ute i fält på Dalasidan. Kontaktperson i Dalarna får fortlöpande information om projektets framskridande.*

Rapporten "Lokal Åtgärdsplan för Fämtansystemet" kommer vara en del i den större åtgärdsplanen för Klarälvens avrinningsområde som vattenmyndigheten fortlöpande ser över och som revideras i varje vattencykel.

Organisation

Styrgruppen kommer att bestå av personer utsedda av medaktörerna, dvs Klarälvens vattenråd, Torsby kommun, Norra Ny utveckling samt Norra Nys FVOF. Styrgruppen leds av projektledaren. *Uppföljning: Uppstartsmöte vid Fämtfallet den 10 juni 2020 med god uppslutning bl.a. från alla FVOF i Norra Klarälvsdalen. Den 22 okt 2020 har vi haft avstämning. PGA pandemin var endast fyra personer närvarande (möte var inomhus). Avstämning av förslag på åtgärder vid Rattsjösystemet har skett på plats. Studiebesök i fält vid elfisken har skett av delar ur styrgruppen. Utöver dessa fysiska träffar har information via mejl utbytts*

Aktiviteter

1. Förberedelser och framtagande av underlag till åtgärdsplanen:

- Startmöte med alla inblandade på Värmlandssidan - *klart*
- Dialog med Dalarnas länsstyrelse och Malungs kommun – *pågår med Dalarnas länsstyrelse, ännu ej med Malungs kommun*
- Vattendragsvandringar på olika delsträckor – *pga. pandemin har detta begränsats. Utöver projektledarens arbete har fyra fältbesök skett av medlemmar i styrgruppen.*
- Kompetenshöjning:
 - Historisk djupdykning i området via lokal kännedom, historiska kartor, fornlämningsregistret och annan kunskap för att få grepp om kulturmiljön. – *pågår, sammanställning är gjord över Rattsjösystemet, resten ej sammanställt än*
 - Sammanställning av gjorda kemiska och biotiska undersökningar, fiskinplanteringar, de dataförda men även fånga in de som finns i människans medvetande. – *pågår, i stort färdigt*
 - Sammanställning av vattendomar/flottledsutslag som finns/har funnits i systemet. – *i stort sett klart, fler dammar inventerade än de som finns i dammregistret*
- Konklusion utifrån ovan :
 - Sammanställning av identifierade kunskapsluckor i systemets biologi och behov av fortsatta utredningar, t ex kompletterande elfiske och inventering av bestånd i småtjärnar, gärna med E-DNA om det är möjligt. – *elfiske skett i 11 lokaler.*

Bedömning har gjorts att e_DNA-tekniken ännu ej är användbar för inventering sjöar då så mycket fel uppstår. Sannolikt sker inventeringsfiske med nät i stället i någon vilket i tjärn. Mer elfiske behövs, planeras 2021

- Förstudie till grund för ev. anmälan/ansökan av biotoprestaurering i systemet. Inventering gjord av behov av biotoprestaurering, sammanställt för Rattsjösystemet, dialog med länsstyrelsen kommer att ske tidigt i jan.
- Genomgång av ev. vandringshindrens juridiska status i dialog med berörda, t.ex. markägare, vägföreningar, samt länsstyrelsen. Påbörjad, Markägarlista tagits fram för varje delområde, det är ofattbart många markägare. Kontakter har skett med Fortum samt med berörda markägare,

Framtagande av åtgärdsplanen **Påbörjat**,

Finansiering och budget

Totalkostnaden för projektet har beräknats till 420 000 kr varav ett bidrag på 220 000 kr erhållits. **Utfall 2020 Totalkostnad 162 156 kr varav 50 % är indirekta kostnader.**

Förändrad budget: Då projektledaren har hög kompetens har inte externa konsulter behövts i den utsträckning vi trodde vid projektansökan. Detta medför att Torsbys kommuns indirekta medfinansiering minskar. Andra parter ökade indirekta medfinansiering kompenserar detta. Ny budget är justerad efter detta.

Tabell 1. Tabellen redovisar faktiska kostnader i projektet

Aktiviteter	Budget	Utfall tom nov 2020	Ny budget
Biologiska undersökningar	70 000	51 000	100 000
Inventering och förstudier biotopåtgärder	45 000	30 000	60 000
Utredning vandringshinder	80 000	0*	35 000
Tryck av åtgärdsplanen	15 000	0	15 000
Möteskostnader, lokal och fika	5 000		5 000
Bilersättning FVOF, VR mm	5 000	879	5 000
Totalt	220 000	81 879	220 000

- Utredning vandringshinder har skett av projektledaren och Klarälvens vattenråd, timmar redovisas under medfinansieringen tabell 2.

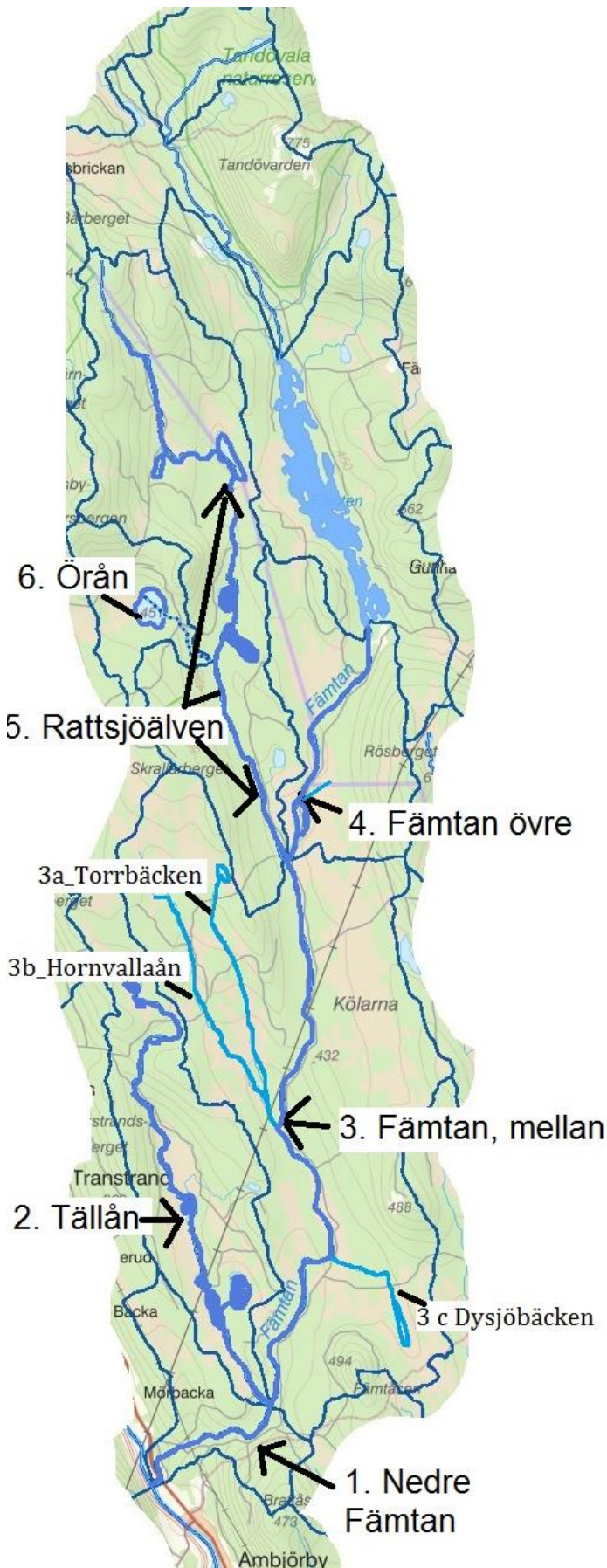
Torsby utveckling redovisas här under Torsby kommun.

Tabell 2. Tabellen redovisar medfinansieringen till projektet

Finansiär	Budget	Utfall nov-2020	Ny budget
Torsby kommun.	180 000	44 338	120 000
Norra Ny FVOF m.fl.	10 000	4 800	10 000
Klarälvens Vattenråd	10 000	31 138	70 000
Summa	200 000	80 276	200 000

Karta och preliminärt behov av underlag inför åtgärdsplanen.

Läget i nov 2020 markeras med gult.

1_Fämtan, nedre

WA35114821 SE671553-135457

Myndighetens bedömning 019-08-23:

Vattenförekomstens ekologiska status bedöms vara måttlig baserat på bedömning av fisk som har en god tillförlitlighet. (Elfiske sker vartannat år nedströms fallet vid vindskyddet har fått status måttligt god) Regleringspåverkan finns, men dess omfattning och påverkan på ekologisk status behöver utredas. Mer övervakning behövs för att validera påverkan och effekterna på ekologisk status. **Behov av underlag är kopplade till att laxen i Klarälven skulle få bättre lekströmmar. Läget nov 2020: Inget arbete.**

2_Tällån

WA46260219 SE672259-135355

Myndighetens bedömning 019-08-23:

Vattenförekomstens ekologiska status bedöms vara god med låg tillförlitlighet. Stor databrist råder, då en biologisk undersökning finns. Bedömningen av försurning visar god status. Mer övervakning krävs för att validera den påverkan som finns

Behov av underlag sannolikt elfiske och E-DNA scanning i tjärnar. Läget nov 2020: Elfiske utfört på 2 ställen. Öring finns i systemet. Behov av mer elfiske

3_Fämtan mellan

WA73033073 SE672299-135687

Myndighetens bedömning 019-08-23:

Vattenförekomstens ekologiska status bedöms vara otillfredsställande baserat på bedömning av försurning det finns kraftig påverkan och förändring av vattenförekomsten sedan flottningen.

Behov av underlag Regleringspåverkan omfattning och påverkan på ekologisk status behöver utredas: Biotopvård utreds Läget nov 2020: Behov av uppföljande elfiske på lokal i Fämtan som biotopvårdats tidigare. Behov av biotopåtgärder bedöms som litet. Regleringspåverkan undersöks (reglering Fämtan)

Behov av underlag Det finns några biflöden, Hornvallaån, Torrbäcken och Dysjöbäcken som kan vara intressanta att undersöka med elfiske. Dessa är ej klassade av myndigheten. Läget nov 2020: Elfiske har skett på 4 ställen, fler planeras

3a_Torrbäcken, övrigt vatten WA89592936 NW672715-135569

Torrbäcken är inte klassat då vattendraget är ett "övrigt vatten", men en bedömning om fisk är antecknad som måttlig efter elfiske. Bedömning baseras på data från 2006 i 1 station i Torrbäcken. **Behov av underlag: Sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.** Läget nov 2020: Elfiske en station, 9 öring Biotopinventering och vägtrumm-inventering gjord.

3b_Hornvallaån Övrigt vatten WA78529162 NW672740-135438

Hornvallaån är inte klassat då vattendraget är ett "övrigt vatten", men en bedömning om försurning är antecknad som måttlig efter kalkdoserare med ett årsminimum på pH 5,6. Bedömning baseras på data före 2007. **Behov av underlag: sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.** Läget nov 2020: Elfiske en station, 1 öring, 1 elritsa. Biotopinventering och trumminventering gjord. Ytterligare en damm hittad.

3 c Dysjöbäcken WA60640926 NW671976-135874

Dysjöbäcken är inte utredd, men är uttaget som ett övrigt vatten. **Behov av underlag: sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.** Läget nov 2020: Elfiskat, ingen öring.

4_Fämtan övre, nedströms Fämtan WA54876408 SE673387-135761

Myndighetens bedömning 019-08-23: Vattenförekomstens ekologiska status bedöms som måttlig baserat på bedömning av fisk som har en god tillförlitlighet. Bedömningen av parametrarna hydrologisk regim samt konnektivitet visar måttlig respektive dålig status och redovisar att det finns påverkan och förändring av vattenförekomsten. Fiskar och andra vattenlevande djur kan inte vandra naturligt i vattensystemet.

Fämtdammen dämmer upp Fämtens utlopp till Fämtan.

Regleringspåverkan finns, men dess omfattning och påverkan på ekologisk status behöver utredas. Ekologisk status är försämrad jämfört med föregående förvaltningscykel 2009–2016. Länsgränsen går strax uppströms

Behov av underlag? Diskussion och liten utredning kring Fämtdammen med Dalarnas länsstyrelse och Malungskommun Läget nov 2020: Har påbörjats. Elfiske planers för att kolla upp tidigare biotopåtgärder.

Regleringspåverkan utreds (data från Fortum).

5_Rattsjöälven WA29818901SE673935-135548

Myndighetens bedömning 019-08-23: Vattenförekomstens ekologiska status bedöms som måttlig baserat på bedömning av fisk som har en god tillförlitlighet. Bedömningen av parametrarna Konnektivitet samt flödesförändring i vattendrag visar dålig respektive oklassad status och redovisar att vandringshinder finns som hindrar fisk och annan vandringsbenägen fauna att röra sig fritt inom och genom vattenförekomsten. Det finns en damm i utloppet av Hedsjön som utgör ett definitivt vandringshinder. Regleringspåverkan finns, men dess omfattning och påverkan på ekologisk status behöver utredas. Bedömningen av försurning visar god status, vilket tyder på att pågående kalkningsåtgärder har önskad effekt men att de bör kombineras med åtgärder för ökad konnektivitet. **Behov av underlag: Utred dammen juridiskt och tekniskt, sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.** Läget nov 2020: Utredning Rattsjödammen klar. Dammen finns markerad på tidiga kartor och har sannolikt höjts i två eller fler omgångar. Det är ett samfällt ägande av både damm och älv, så har det varit i "all" tid, notering om detta finns i lagaskriftes kartor (mitten av 1800-talet), då Långavs och S Persbys skifteslag avstod för att skifta vattnet. Elfiske i systemet nedströms Rattsjödammen, 1 öring.

Den i VISS antecknade Vallsjödammen är i mkt dåligt skick och är ej längre ett vandringshinder, men bör "städas". Elfiske i Vallsjöälven nedströms Vallsjön/Hedsjön. 2 öringar. Elfiske uppströms Vallsjön i två småbäckar, öring finns. Preliminär delrapport klar.

6_Örån (Rattsjöälven) WA42361817 SE673283-398290

Myndighetens bedömning 019-08-23 Vattenförekomstens ekologiska status bedöms vara god med låg tillförlitlighet. Stor databrist råder, då ingen biologisk undersökning finns. Mer övervakning behövs för att validera påverkan och effekterna på ekologisk status. **Behov av underlag Vattendragsvandring och sannolikt elfiske och E_DNA scanning i tjärnar.** Läget nov 2020: Örån inventerat, elfiske visar gott om öring. En rest av en jorddamm vid utloppet har sannolikt använts för att dämna över slättermark, då här funnits ett gammalt torpställe. Örån har inte använts till flottled, vilket även historiska data stöder. Trummor inventerade, inga större problem. Vår bedömning: Våra inventeringar stöder att den ekologiska statusen är god. Inga åtgärder, ett mycket fint system som har en god potential att stödja öringstammen nedströms när Rattsjödammen åtgärdats. Ingår i delrapporten om Rattsjöälven avr.